

1. Правоспособност на детето

Правоспособност (*capacitatea de folosință*) е способността на лицето да има граждански права и задължения. Правоспособността започва с раждането на лицето и завършва с неговата смърт.

Дееспособност (*capacitatea de exercițiu*) е способността на лицето да извършва правни действия от граждански характер. Лицето достига пълната си дееспособност при навършване на 18-годишна възраст.

Малолетните или непълнолетните лица придобиват дееспособност и чрез сключване на брак.

При наличието на разумни основания Съдът за настойничество/попечителството (*instanța de tutelă*) може да признае пълната дееспособност на малолетни или непълнолетни лица, които са навършили 16-годишна възраст. За тази цел се изслушват и родителите или настойниците на малолетното или непълнолетното лице, като при необходимост се взема предвид и становището на Съда за семейни въпроси.

Малолетни или непълнолетни лица, които са навършили 14-годишна възраст, притежават ограничена дееспособност.

Извършването на правни действия от страна на лице с ограничена дееспособност е възможно със съгласието на неговите родители или, когато е приложимо, на неговия настойник, а в предвидените от закона случаи и въз основа на становището на настойническия съвет, ако има такъв, и разрешението на Съдът за настойничество/попечителството.

Недееспособните физически лица (малолетни или непълнолетни лица на възраст под 14 години, лица, поставени под специални мерки за настойничество/попечителство) се представляват от законен представител.

При наказателни дела малолетни или непълнолетни лица на възраст под 14 години не носят наказателна отговорност. Малолетни или непълнолетни лица на възраст между 14 и 16 години носят наказателна отговорност само ако се докаже, че са разбирали значението на извършеното от тях деяние, а навършилите 16-годишна възраст малолетни или непълнолетни лица носят наказателна отговорност по предвидения от закона ред.

Възпитателна мярка без лишаване от свобода се предприема спрямо малолетно или непълнолетно лице, което към момента на извършване на нарушението е било на възраст между 14 и 18 години. Възпитателна мярка лишаване от свобода може да се наложи спрямо малолетно или непълнолетно лице на възраст между 14 и 18 години в следните случаи:

а. ако са извършили друго нарушение, за което е приложена и е изпълнена възпитателна мярка или изпълнението ѝ е започнало преди извършване на нарушението, за което са съдени; б. когато предвиденото в закона наказание за извършеното нарушение е лишаване от свобода за срок от 7 или повече години или доживотен затвор.

2. Достъп до подходящи процедури Специфични механизми и процедури за подкрепа, предназначени за деца

Съдът за малолетни и непълнолетни лица и за семейни въпроси в Брашов (*Tribunalul pentru Minori și Familie Brașov*) е единственият специализиран съд от този вид в Румъния.

Специализираният съд е компетентен да разглежда както наказателни дела (по които поне един от подсъдимите или едно от увредените лица /един от гражданските ищци е малолетно или непълнолетно лице), така и граждански дела (спорове за настаняване и осиновяване).

По отношение на териториалната компетентност Съдът за малолетни и непълнолетни лица и за семейни въпроси в Брашов е компетентен в окръг Брашов, като други дела, включващи малолетни или непълнолетни лица, се разглеждат от обикновените съдилища.

В случай на деца жертви, оценката и предоставянето на услуги за подкрепа и закрила е отговорност на специализираните отдели в рамките на Генералните дирекции за социално подпомагане и закрила на детето (*Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului*), отговарящи за намесата в случаи на злоупотреба, небрежно отношение, трафик, миграция и репатриране съгласно Закон № 272/2004 относно защитата и насърчаването на правата на детето и Решение № 49/2011 на правителството за одобряване на Рамковата методика за превенция и намеса в мултидисциплинарни екипи и мрежи при случаи, свързани с насилие над деца и домашно насилие, и Методиката за мултидисциплинарна и междуинституционална намеса в случаи, включващи експлоатирани деца и деца, изложени на риск от трудова експлоатация, деца жертви на трафик на хора и румънски деца мигранти, които са жертви на други форми на насилие в други държави.

През 2020 г. в рамките на Министерството на правосъдието (*Ministerul Justiției*) беше създадена работна група, чиято дейност е посветена на проблемите на жертвите. Сред най-важните цели, преследвани от работната група, са следните: създаване на специални стаи за изслушване на малолетни или непълнолетни лица, специализирано обучение на специалисти за работа с различни видове престъпления и жертви, създаване на неформална мрежа от специалисти, отговарящи за работата с жертви на сексуални престъпления, и подобряване на услугите, свързани с криминалистични анализи за жертви на престъпления.

„Спасете децата — Румъния“ (*Salvați Copiii România*), в партньорство с главна дирекция „Социално подпомагане и закрила на детето“, сектор 6 (*Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Sector 6*) в Букурещ, откри първия пилотен център Barnahus за деца, жертви на сексуално насилие и екстремно домашно насилие. Центърът се основава на интегрирания модел Barnahus за комплексни услуги, психологическа и медицинска оценка, изслушване и защита на деца, жертви на сексуално насилие и екстремно домашно насилие.

В началото на 2022 г. прокуратурата към Висшия касационен съд (*Inalta Curte de Casație și Justiție*), в партньорство с Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA), Министерството на правосъдието и главна дирекция „Социално подпомагане и закрила на детето“, започнаха изпълнението на проект с общата цел да се осигури ефективна, достъпна и качествена система за наказателно правосъдие за деца, които са жертви на престъпления и жертви на престъпления от омраза. Работата по проекта включва обновяване, поддръждане и оборудване на 35 зали за изслушване на малолетни или непълнолетни лица, разработване на два тематични анализа относно ситуацията по отношение на престъпленията от омраза и ситуацията по отношение на децата като жертви на престъпления, разработване на ръководства (установяване и преследване на престъпления от омраза/изслушване на малолетни или непълнолетни жертви и наказателно преследване на престъпления срещу тях) и предоставяне на специализирано обучение за прокурори и други категории специалисти с оглед подобряване на знанията и осведомеността за нуждите на жертвите на престъпления от омраза и децата жертви на престъпления, включително тези, принадлежащи към ромското малцинство.

В контекста на изпълнението на предварително определен проект за професионално съдебно обучение и изграждане на капацитет, Висшият съдебен съвет (*Consiliul Superior al Magistraturii*) предоставя понастоящем 47 зали за изслушване на малолетни или непълнолетни лица в съдилищата в цялата страна, в съответствие с международните стандарти за изслушване на малолетни или непълнолетни лица. В същото време в Наказателно-процесуалния кодекс (*Codul de procedură penală*) се предвижда, че за да се защити неприкосновеността на личния живот или достойнството на увреденото лице или в случай че освобождаването или бягството на извършителя може да застраши неприкосновеността на личния живот или достойнството на увреденото лице или да му причини вреда, независимо от нейното естество и степен, органът за наказателното преследване може да разпорежи по отношение на увреденото лице предвидените от закона мерки за защита. Деца жертви, които са зависими от извършителя, жертви на тероризъм, организирана престъпност, трафик на хора, насилие, извършено в близки отношения, сексуално насилие и експлоатация, жертви на престъпления от омраза, дискриминация и предразсъдъци, които може да се отнасят по специално до техните лични характеристики, хора с увреждания и жертви, които са понесли значителни вреди поради сериозността на престъплението, се считат за уязвими.

В Наказателно-процесуалния кодекс се съдържат и разпоредби относно изслушването на малолетни или непълнолетни лица. Следователно в Наказателно-процесуалния кодекс се предвижда, че изслушването на увредени лица и свидетели, които са малолетни или непълнолетни лица на възраст под 14 години, се извършва в присъствието на един от техните родители, настойник или лице или представител на институцията, на която е поверено отглеждането и възпитанието на детето, и в присъствието на избран от съдебния орган психолог. Психологът ще предоставя експертни съвети на малолетното или непълнолетното лице по време на съдебното производство.

В случай на увредени лица, по отношение на които са установени специфични нужди от защита съгласно закона, съдебният орган разпорежда една или повече от следните мерки, без да се засяга правилното протичане на производството или правата и интересите на страните:

а. изслушването им се провежда в предназначени или пригодени за тази цел помещения; б. изслушването им се провежда от или в присъствието на психолог или на друг специалист по консултиране на жертви; в. изслушването им и всяко възможно повторно изслушване се извършват от едно и също лице, ако това е възможно и ако съдебният орган прецени, че това не засяга правилното протичане на производството или правата и интересите на страните; г. изслушването им чрез видеоконференция или друго техническо средство за комуникация се провежда на мястото, където се ползват от мярката за закрила за временно настаняване.

Изслушване и, когато е уместно, повторно изслушване от органите за наказателно разследване на увредени лица, които са били жертви на престъпления, свързани с малтретиране на малолетни или непълнолетни лица, домашно насилие, престъпления, свързани с трафик и експлоатация на уязвими лица, престъпления срещу сексуалната свобода и неприкосновеност и др., както и в други случаи, когато поради обстоятелствата на престъплението това се счита за необходимо, се провеждат само от лице от същия пол като увреденото лице. Ако това не е възможно, без да се засяга правилното протичане на производството или правата и интересите на страните, изслушването на такива увредени лица и, когато е уместно, тяхното повторно изслушване, може да се проведе от лице, което не е от същия пол като увредено лице, със съгласието на адвоката и на психолог или друг специалист по консултиране на жертвите.

Съгласно Наказателно-процесуалния кодекс дела, с участието на увредени лица, които са малолетни или непълнолетни лица, жертви на престъпления, свързани с малтретиране на малолетни или непълнолетни лица, домашно насилие, престъпления, свързани с трафик и експлоатация на уязвими лица, престъпления срещу сексуалната свобода и неприкосновеност и др., се разглеждат по спешност и с приоритет. Когато увреденото лице е малолетно или непълнолетно лице под 16-годишна възраст, което е жертва на престъпления, свързани с малтретиране на малолетни или непълнолетни лица, домашно насилие, престъпления, свързани с трафик и експлоатация на уязвими лица, престъпления срещу сексуалната свобода и неприкосновеност и др., ако съдът прецени, че боравенето с определени доказателства може да има отрицателни последици за него, той ще разпорежи малолетното или непълнолетното лице да бъде отстранено от заседанието.

Същевременно в Наказателно-процесуалния кодекс се предвижда по изключение задържане и задържане под стража в досъдебното производство срещу малолетно или непълнолетно лице, само ако последиците от лишаването от свобода за неговата личност и развитие биха били непропорционални на преследвана с мярката цел.

Продължителността на мярката задържане под стража в досъдебното производство се определя, като се взема предвид възрастта на подсъдимия в деня на разпореждане, удължаване или запазване на мярката.

В Гражданския кодекс (*Codul civil*) се предвижда, че по време на административни или съдебни процедури, които засягат дете, е задължително изслушването на дете, което е навършило 10-годишна възраст. В случай обаче, че компетентният орган прецени, че това е необходимо във връзка с произнасянето по делото, може да се проведе изслушване и на дете, което е на възраст под 10 години. Правото на изслушване включва възможността детето да поиска и да получи всякаква информация, съобразена с неговата възраст, да изрази мнението си и да бъде информирано за последиците, в случай че мнението му бъде уважено, както и за последиците от всяко решение, което го засяга. Мнението на изслушваното дете ще бъде взето предвид, като се отчита неговата възраст и зрелостта му.

3. Обучение на специалисти

В качеството си на организатор на проекта Висшият съдебен съвет, в партньорство с Националния съдебен институт (*Institutul Național al Magistraturii*), Националната школа за съдебни секретари и норвежката съдебна администрация, изпълнява предварително определения проект „Съдебно обучение и изграждане на капацитет“, финансиран по програма „Правосъдие“, финансов механизъм на Норвегия (ФМН) за периода 2014—2021 г.

Като част от този проект Висшият съдебен съвет и Националният съдебен институт обявиха стартирането на процедура за избор на експерт с оглед на разработването на дългосрочна програма за обучение в областта на *Техники за изслушване на малолетни или непълнолетни лица (правосъдие, съобразено с интересите на децата)* — *граждански аспекти*. Експертът ще бъде избран измежду експертите, избрани като обучаващ персонал във връзка с обучителни дейности, посветени на областта на *Техники за изслушване на малолетни или непълнолетни лица*, които се организират в рамките на проекта, с особен акцент върху спецификите на ромското население.

Резултатът от това ще бъде един полезен за Националния съдебен институт инструмент за дългосрочно продължаващо обучение на съдии и прокурори по техники за изслушване на малолетни или непълнолетни лица, в рамките както на граждански, така и на наказателни съдебни производства, и ще се постави основата за последователен подход от гледна точка на националната и европейската практика.

Дългосрочната програма за обучение (учебен план) за техники за изслушване на малолетни или непълнолетни лица (правосъдие, съобразено с интересите на децата) ще бъде разработена с цел да се осигури практическа подкрепа на обучаващия персонал на Националния съдебен институт, а именно да се осигури последователен подход при изслушването на малолетни или непълнолетни лица, с оглед насърчаване на съобразеното с интересите на децата правосъдие като първостепенна грижа на румънската съдебна система, чрез възприемане на техники за провеждане на разпит на деца.

4. Достъп до средства за правна защита

Няма специални разпоредби, които да се прилагат по отношение на малолетни или непълнолетни лица.

По граждански дела страните в производството, които оправдаят интерес, както и в предвидените от закона случаи, други органи или лица, недоволни от решението, могат да го обжалват. Прокурорът може да търси средства за правна защита срещу съдебни решения, когато това е необходимо, за защита на правата, свободите и законните интереси на малолетни или непълнолетни лица, лица, които получават правни консултации или са поставени под специални мерки за настойничество/попечителство, безследно изчезнали лица, както и в други, изрично предвидени от закона случаи.

В наказателното производство правната помощ е задължителна, когато заподозреният или подсъдимият е малолетно или непълнолетно лице. Правната помощ за увреденото лице е задължителна, когато то е недееспособно или с ограничена дееспособност, както и когато увреденото лице е жертва на престъпления, свързани с малтретиране на малолетни или непълнолетни лица, домашно насилие, престъпления, свързани с трафик и експлоатация на уязвими лица, престъпления срещу сексуалната свобода и неприкосновеност и др.

5. Осиновяване

Осиновяването представлява юридическа операция, при която се създава връзката родител-дете между осиновителя и осиновения, както и семейните връзки между осиновения и роднините на осиновителя.

Осиновяването се ръководи от всички посочени по-долу принципи: интересът на детето, необходимостта от осигуряване на отглеждането и възпитанието на детето в семейна среда, приемствеността в отглеждането и възпитанието на детето, като се отчита неговия етнически, езиков, религиозен и културен произход и целесъобразност при извършване на всякакви действия, свързани с процедурата по осиновяване.

Процедурата по осиновяване се урежда с Гражданския кодекс (членове 451—482).

Последна актуализация: 26/07/2024

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответната държава-членка. Преводите са направени от Европейската комисия.

Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите.

Европейската комисия не поема каквато и да е отговорност по отношение на информация или данни, които се съдържат или споменават в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.